

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca kimavca 1905 K 158.178.22.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zasilni učitelji.

Nekak unikum v avstrijskem šolstvu je nastavljanje takozvanih zasilnih učiteljev. Umeti ne moremo, zakaj postopajo ravno pri učiteljstvu tako protizakonito, da nastavlja kot učitelje na javne ljudske šole ljudi, ki imajo vse druge lastnosti, samo za učitelje nobenih. Ne vemo, zakaj naše višje oblasti ne nastavljajo tudi na drugih mestih popolnoma nezmožnih ljudi. Po našem mnenju bi menda lahko duhovniško službo ravnotako opravljal kak mežnar-organist, kakor le-ta opravlja službo zasilnega učitelja. In službo kaknega sodnijskega adjunkta bi menda v isti meri lahko izvrševal kak faliran študent, kakor opravlja le-ta službo zasilnega učitelja.

Višja oblastva menda nikjer drugje tako lahko in tako mirne vesti ne teptajo obstoječih zakonov kakor ravno pri šolskih stvareh. Vzrok tiči menda tu, da oni faktorji, ki bi ravno imeli čuvati nad obstoječimi zakoni, nikakor nočejo imeti izobraženega ljudstva, ker bi se ves avstrijski aparat kaj temeljito izpremenil, ko bi Avstrija dobila izobraženo ljudstvo. Tako pa menda vlada Avstrijo aristokracija, duhovščina in militarizem. In tem trem faktorjem se dobro godi edino-le v kalni vodi.

Naše višje šolske oblasti menda ne vedo, da ravno z nastavljanjem zasilnih učiteljev ne krše le nebroj obstoječih zakonov, temveč da greše še bolj na ugled učiteljstva. Zakaj naš itak šoli zaradi vednega hujskanja nenaklonjeni kmet kaj hitro spozna, da je pač lahko biti učitelj, ker drugače bi ne nastavljali raznih organistov, faliranih študentov, dacarjev iz prevodnikov in — natararic.

§ 48. zakona z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, veli: Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državljani, kateri je svojo usposobljenost za to zakonito izkazal. (Heinz. str. 39).

Kolikor je nastavljenih takih neizprašanih učiteljev, tolikokrat je prekršena ravno kar citirana državnozakonska odredba a nikjer še nismo brali, da bi proti tem kršilec obstoječih zakonov odredili disciplinarno preiskavo.

A naši nekaznovani kršitelji gredo še dalje. Ti faktorji enačijo take »učitelje« popolnoma s praviimi učitelji, zakaj le-ti faktorji vabijo te karikature učiteljstva k okrajnim učiteljskim skupščinam na stroške okrajnih zastopov, akoravno § 4. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1872 leta, št. 3306, (drž. zak. št. 68. m. u. l. z leta 1872, št. 40) pravi: »Člani okrajne konferencije ter dolžni k nji priti so vsi ravnatelji, nadučitelji, učitelji, posvetne učiteljice, podučitelji in podučiteljice javnih in meščanskih šol, ki imajo izpričevalo učne usposobljenosti, stalno nameščeni verski učitelji takih šol,

potem ravnatelji, glavni učitelji, vadniški učitelji na c. kr. moških in ženskih učiteljskih tistega okraja. — Dolžnost je priti k konferenciji podučiteljem in podučiteljicam, imajočim izpričevalo zrelosti; a njih glas je samo posvetovalen.«

O zasilnih učiteljih tu ni nikjer govora, a vendar se udeležujejo raznih skupščin taki »učitelji«, seveda ne na lastne stroške, temveč na stroške okrajnega zastopa.

To je kršenje zakona brez discipliniranja!

Ako se že hočejo udeleževati ti »učitelji« naših okraj. učitelj. skupščin, dobro, naj pridejo na lastne stroške, a denar, ki ga porabijo za dijete tem nezakonitim udeležnikom, naj porabijo za okraj. učit. knjižnice.

Na Kranjskem so prišli celo tako daleč, da je neki c. kr. okraj. šol. nadzornik proslavljal takega psevdo-učitelja kot vzor-učitelja. Menda je po sebi meril kopito. Drugje je imenoval c. kr. okraj. šol. nadzornik takega neizprašenega »učitelja« za svojega namestnika!

Z ozirom na ravnokar opisana dejstva povejmo pri prihodnjih naših okrajnih skupščinah to le: Ker je udeležitev teh psevdo-učiteljev pri okraj. učit. skupščinah protizakonita, zahteva okrajne učitelj. skupščine se udeležujoče učiteljstvo, da se ne vabi teh psevdo-učiteljev k okraj. učiteljskim skupščinam. Kjer so ti, tam ni mesta za nas. Ako pa hoče imeti ta ali oni c. kr. okraj. šol. nadzornik skupščino z njimi, dobro, naj jih povabi posebej in naj z njimi tudi posebej zboruje!

△.

O samostojnosti in kolegialnosti učiteljstva.

Poročal pri zborovanju tolminskega učiteljskega društva nadučitelj
Jos. Rakovšček.

Dovolite, da izpregovorim nekoliko besed o samostojnosti in kolegialnosti našega stanu.

Naš stan bi moral zavzemati med drugimi stanovi častno mesto, saj opravlja častni posel, da naobrazuje šolsko mladino in narod sploh. Da pa ne upoštevajo našega stanu v sedanjih časih in da ne zavzema pri nas še onega mesta kakor v nekaterih kronovinah naše države in drugod, utegnejo biti po mojem mnenju naslednji vzroki:

- 1.) slabe plače;
- 2.) prehodna doba iz konkordatskih časov;
- 3.) pomanjkanje stanovske samozvesti.
- 4.) pomanjkanje stanovske samostalnosti in
- 5.) naša nekolegialnost.

Prvak slovenskih pesnikov France Prešeren poje, da »človek toliko velja, kar plača« in da le, petica da ime sloveče.

Da smo tako slabo plačani, tega nismo krivi sami, pač pa v prvi vrsti naši psevdo-deželni očetje, ki nam režejo kruh s trdo roko ter nas leto za letom slepijo z izboljševalnimi načrti naših plač. V drugi vrsti je naši mizeriji kriva tudi država, ki nas pita z ukazi, naredbami, odloki, ki si je pridržala nad nami disciplinarno oblast, a za nas in šolstvo ne izda niti vinarja.

Po novem zakonu, ki ga nazivljejo nekateri »cvet vseh zakonov«, imamo nebroj nadzornikov, kakor: šolskega ogleda, krajni šolski svet, c. k. okr. šol. svet, c. k. okr. šol. nadzornika, c. k. dež. šol. nadzornika c. k. deželni šol. svet in c. k. naučno ministrstvo. Vsi ti se zavedajo svoje nadoblasti nad

ubogim učiteljem. V tem oziru nočem kritikovati zakona. Saj imajo tudi drugi državni uradniki in uslužbenci svoje predstojnike, ki se jim morajo pokoravati. Za državne uradnike in uslužbence pa tudi država skrbi za njihovo gmotno stališče. Usiljuje se mi tedaj prašanje: »Kaj pa z nami?«

Za nas ima samo naredba in predpise, a drugega nič. Logično in po vsi pravici lahko zahtevamo od nje, da nas vzame v svojo oskrbo ali da prispeva v šolske troške deželam najmanj 50 %. Pri duhovščini je v tem pogledu ravno narobe. Duhovščino plačuje država, a disciplinarne oblasti nad njo nima.

Naši politični nasprotniki so ta v demokratskem duhu prirojeni zakon prekleli, ker jim je bila z njim vzeta oblast nad učiteljstvom in šolstvom. Naš stan se je začel svobodneje gibati zavedajoč se svoje velike važnosti za kulturni narodni napredek. Z lastno organizacijo smo pridobili že mnogo, kar bode naše politični nasprotniki, ki iztezajo svoje roke po učiteljstvu, da bi ga zoper vkovali v krute spone hlapčevanja. Ta doba, odkar smo prosti, je dogledna. Še žive kolegi, ki so okušali grenkobo onih časov, še žive ljudje v narodu, ki so videli, kako se je moral tedanji »šolmašter« klanjati pred vsakomur, kako slepo se je moral pokoriti ukazom tistega, ki ga je smatral za svojega sužnja. In kaj mislite, gospoda, ali ne trpi ugled učiteljstva še dandanes zaradi tega? Mislim, da ga ni med nami, ki bi ne soglašal s tem.

Že od početka sem naglašal, da pomanjšuje naš ugled tudi pomanjkanje stanovske samozavesti in samostalnosti. Naš stan se prišteva inteligentnim stanovom zaradi naobrazbe, ki jo dobimo v šolah in zavoljo funkcije, ki jo opravljamo med narodom. Veliko važnih funkcij mora opravljati učit. med narodom. Učitelja vidimo kot funkcionarja v vseh narodnih društvih, posojilnicah, v delu za pospeševanje kmetijstva, živinoreje i. t. d. Te funkcije delajo učiteljstvu čast ter mu povišujejo njegov ugled. Vkljub temu se čuje tuptam, kako zabavlja učitelj vpricho drugih, da je nizkotno biti ljudski učitelj. Zamalo se mu zdi, biti narodni probujevnik. Nad takim se uresniči rek: »kdor zaničuje se sam, podlaga je tajčevi peti«.

Poglejmo druge stanove, pa vidimo, kako spoštljivo govorijo o svojem stanu ter se sami dvigajo v nebo. Dejstvo je, da zahtevajo baš od našega stanu prav veliko. Res je, da se zahteva od odvetnika in učitelja največ. Naše študije so v primeru z zahtevami veliko premajhne, zato se moramo sami popolnjevati, dalje izobraževati, širiti duševno obzorje. Mislim, da govorim vsem iz srca, če rečem, da zahtevamo večje študije, a istodobno tudi, da se naj naše plače uredi enako plačam državnih uradnikov XI., X. in IX. plačilnega razreda. Z večjimi študijami bi se naša samozavest utrdila, ker človek je le tedaj samozavesten, če je povsod doma; to se pravi, da lahko nastopi v vsakem društvu kot »pravi društvenik«, ki ga morajo upoštevati. Kritikovati bi bilo učitelja, ki nastopi v društvu kot adlatus ali celo famulus izvestnih krogov.

Omeniti moram tudi družbo sv. Mohorja. Slovensko učiteljstvo je mnogo storilo v prid te družbe glede članov. Med učiteljstvom imamo tudi dopisujoče člane. Po vsi pravici bi moralo zahtevati učiteljstvo, da se ga v šematizmu ne zapostavlja za kancelisti, orožniki in slugami. Učitelj, ki kaj takega trpi, greši proti samozavesti. Najhujše zlo, ki jemlje ugled vsakemu stanu — kakor tudi našemu — je pa nekoligijalnost. Ko končamo študije, nastopimo službo brez življenske izkušnje, brez samostalnosti. Samostalnost je kolikor-toliko zavisna od individualitete posameznikove.

Nočem kar a priori trditi, da bi bil vsak učitelj brez samostalnosti, pač pa lahko rečem, da je med nami precej takih, ki ne znajo samostalno nastopati v življenju, saj nam primanjkuje, kakor sem že poprej poudarjal, življenske izkušnje. Naša duhovščina to dobro ve ter izkuša učiteljstvo izkoriščati v svoje namene, bodisi politične ali zasebne. Kolikrat se ne dogodi, da obžaluje učitelj ali učiteljica, da je šel po nepotrebnem po kostanj v žerjavico zaradi takega beganja. Ne pustimo se tedaj begati od nobene strani, temveč bodimo razsodni, trezno premislimo, kaj želi ta ali oni doseči od nas. Zatekajmo se do izkušenih kolegov za svet. Shajajmo se večkrat, kakor delajo duhovniki, ki so najbolj organiziran stan, ter razmotrivajmo učiteljska vprašanja. Prijateljsko vabimo mlajše kolege k sebi ter jih bodrimo, navdušajmo za svoj stan, za stanovsko zamozavest, samostalnost. Prijateljsko opozorimo svojega kolego na morebitne nedostatke, netakten nastop, da se take in enake nepravilnosti odstranijo.

V slučaju morebitnih medsebojnih konfliktov bodimo spravljeni ter poravnajmo se mirnim potom. Vsakršno drugačno postopanje je kritike vredno. Pod vso kritiko je zabavljanje po gostilnicah v navzočnosti drugih oseb čez svojega tovariša, tovarišico.

Vzemimo si za zgled duhovščino. Dasi sta dva duhovnika razprta ter sta si sovražnika na življenje in smrt, eden drugega proti tretji osebi zagovarjata kakor najboljša prijatelja. Tak takt, tak nastop imponira vsakomur. Tak stan kaže svojo zrelost, svojo samostalnost, svojo kolegijalnost. Ape-liram na vas, čestite kolegije in na vas, dragi kolegi, da držimo zastavo kolegijalnosti pokonci, ker baš s tem pokazemo svetu, da smo organiziran stan, ki mu gre častno mesto; da smo stan, katerega je treba upoštevati v družbi kakor tudi v političnem življenju, da smo stan, ki se zaveda svoje važnosti v življenju.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXVI.

Vprašanje I.: Načelnik in namestnik krajnega šolskega sveta sta bila izvoljena meseca januarja, tako da njiju doba — kakor vsega krajnega šolskega sveta — poteče koncem tega leta. Ali je utemeljeno, da okrajni šolski svet naroča že početkom meseca novembra takojšnjo izvolitev novega načelnika in njegovega namestnika (Saj mora vendar še stari odbor predložiti račune, kar pa se more zgoditi le koncem leta!)

Vprašanje II.: Ali ima oni, ki je bil kaznovan zaradi krivega pričevanja po § 461. še nadalje pravico biti občinski odbornik, oziroma član krajnega šolskega sveta?

Radbivedel na Štajerskem.

Odgovor I.: Zahteva okrajnega šolskega sveta ni nezakonita. Volitev se lahko izvrši takoj, toda novo izvoljeni predsednik, oziroma njegov namestnik nastopita svojo funkcijo šele takrat, kadar mine funkcijska doba starih upravnikov.

Odgovor II.: Občinski red za Štajersko izključuje v § 3., točka c, od aktivne in pasivne volilne pravice tudi tiste osebe, ki so bile kaznovane po § 461. kazenskega zakona z dne 5. marca 1862. I. Kdor pa nima te volilne pravice, tudi ne more biti član krajnega šolskega sveta. Pri-tožite se!

Dohtar Blažič.